

Tisztelt Szerkesztőség!

A barlangterápia kezdeteiről

Lapjuk november 22-i számában dr. Dongó Pál tollából „A barlanggyógyászat” címen cikk jelent meg, amelyhez a történelmi hűség kedvéért megjegyzéseket fűzök.

A barlangterápia kezdeményezője hazánkban dr. Jakucs László, a Béke-barlang felfedezője, jelenleg tanszékvezető egyetemi tanár Szegeden. 1958-ban felhívta figyelmemet arra a körülményre, hogy a barlangot egyre több asztmás beteg látogatja, minden orvosi vizsgálat és felügyelet nélkül. Úgy gondoltam, hogy mint az ózdi kórház belgyógyász főorvosa, kötelességem ezen kérdéssel foglalkozni. Lócsei Lajos, majd Monos János, a Bányászati Tröszt igazgatói, Szaliczki András, a bányászszakszervezet részéről, pártfogolták tervemet, és lehetővé tették megvalósítását.

A bányászok támogatása nélkül ma nem beszélhetnénk hazánkban barlangterápiáról. 1959-ben megkezdtek a gyógykezelést, és az eredmények alapján a következő években a bányászok nagy költséggel új bejáratot létesítettek a barlangba, amelyet ma is használnak. A klimatológiai vizsgálatokat dr. Bíró Zsigmond miskolci KÖJÁL-főorvos végezte, nagy hozzájárulással és fáradsággal. Eredményeiről az Archiv für Physikalische Medizin hasábjain számoltunk be 1965-ben. 1968-ban az Orvosi Hetilapokban dr. Hajós Károly professzor-

ral, dr. Vadász Gyulával, mint társszerzőkkel, ismertették terápiankat (utóbbinak köszönhetjük, hogy az Egészségügyi Minisztérium a Béke-barlangot gyógybarlangnak minősítette). Ezen években a szervezés munkáját dr. Szoboszlai Ferenc üzemi főorvos látta el.

1968-ban a csehszlovák kolégák Otátrafűre (Stary Smokovec) speleoklimatológiai kongresszust rendeztek, ahol előadást tartottam, majd ők is megkezdtek a barlangterápiát Gombaszögön (Gombasecka jaskyna). Jósavó mintájára. Ugyanezen évben Skulimowski professzor meghívására Krakkóban ismertettük eredményeinket, az egyetem által rendezett kongresszuson. Ugyancsak itt tartottam előadást 1975-ben a barlangterápia javallatairól. 1971-ben Ennepetalban (NSZK) a speleoterápiás szimpozionon számoltam be működésünkről. 1970-től a kutatómunkát dr. Kraszkó Pál edelényi főorvos vezeti. 1972-ben Kessler Hubert, a Speleoterápiás Unió titkárának rendezésében Budapest és Jósavón nemzetközi kongresszus volt a magyar szakemberek élénk részvételével. 1973-ban az Orvosi Hetilapok hasábjain dr. Kraszkó Pál és dr. Szoboszlai Ferenc számoltak be legújabb eredményeikről.

Dr. Kirchnopf Márton
ny. kórházi főorvos

Dr. Markusovszky emlékpád Opatijában

Jugoszláviai rokonlátogatás során a budapesti IBUSZ-iroda szervezésében több szép napot töltöttem el feleségemmel az opatijai (Abbázia) tengerparti üdülőhelyen, az azonos nevű Opatija-hotelen. Ott-tartózkodásunk egyik napján a helyi postahivatalban szóba elegyedtem egy szép magyar beszédű idős hölgyvel. Tájékoztatót róla, hogy a mostani Opatija-hotel az első világháború előtt a magyarországi művészek, írók, költők, képzőművészek háza volt, amolyan abbáziai „Fészék”. Hosszan sorolta azoknak a művészeknek, íróknak a nevét, akik tudomása szerint a művészek háza rendszeres üdülővendégei voltak. Abban az időben, mondta, a magyar orvosársadalom egyik kiemelkedő alakja, dr. Markusovszky Lajos is gyakran látogatta az üdülőházat — emlékezete szerint ott is halt meg —, és hogy a hotel hátsó

homlokzata feletti szép, nagyméretű, de most egy kissé elvadult park egyik, a fiume öblére néző részén ma is megtalálható dr. Markusovszky emlékpádja. Sikertől is később megtalálom az említett pihenőpadot. Ez egy mintegy három méter magas sziklatömb előtt, a sétatú mentén álló régi módi háttámlás betonpad. A pad háta mögötti faragott felületű sziklán elhelyezett márványtábla német nyelvű felirata tudatja, hogy a pad dr. Markusovszky Lajos pihenőpadja. Jó lenne, ha az illetékesek felfigyelnének rá, és gondozásba vennék a dr. Markusovszky Lajos emléket idéző padot. Csak mint sajátos jelenséget említem meg, hogy az opatijai sétányon egy másik nemzetközi hírv orvos, dr. Billroth emléktábláját ottlünk napjainkban koszorúzza meg egy osztrák vagy német orvoscsoporth.

Dr. Székely Pál

A Gázművek művei

A Magyar Jakobinusok tere olyan kicsiny, hogy szinte csak leheletnyi; afféle apró függelék a Vörösmarty Budán. A Krisztina körút emlékeként hagyták meg, néhány öreg fáját talán még Herman Ottó is látta, aki erefelé lakott. A tér pázsitos élete igen változatos: ahányszor a kertészet megápolja, szemnek tetszővé varázsolja, ahányszor zsenge fákkal ülteti be, ahányszor dúlják is föl valamilyen Művek. A Vízművek, a Postaművek, az Elektromos Művek, az Aszfaltművek és rendre mind a többi Művek. Feltűrnék, kibelegzik, elegyengetik, újra ültetik. Majd ismét feltűrnék, ismét elegyengetik, ismét beültetik.

Amikor a kertészet újra fűmaggal szórja be, vagy új bokrokat, fácskákat ültet a járókelők gyönyörködésére, a tér természetkedvelő lakói maguk is szívesen ápolják a terecskét, sőt a maguk szorgalmával fácskákat, kicsi fenyőket is ültetnek földjébe. Ezek nőnek-fakadnak, szinte hűzza-növeszti őket a lakók szeme, lelkesedése — míg megint nem érkeznek a Művek. Ot érve annak, hogy egy lelkes lakó — kiváló szakmunkás — abbéli emléklül, hogy állami engedéllyel kívülhaza hosszút szerelői munkára távozt, s mert kislánya akkor kezdetét iskolába járni, fenyőcsomót ültetett a pázsit szélére, s nőtt a fa, zöldell; ápolta a család, öntözte a környék. Szaporodtak a fenyők.

Most aztán megint jöttek a Művek. A Gázművek. Szeressük, óvjuk, kíméljük, vigyázzuk a Természetet! (sz. v.)

Hannoverben nem sikerült

A Davis Kupában döntőt játszó angol teniszválogatott idegenben sikerült legyőzni. Az NSZK — amely a DK-ban alulmaradt a magyar csapattal szemben — Hannoverben visszavágott. Gehring, aki tavaly Brian Gottfriedet is legyőzte, 6:1, 6:2-re verte Benyiket. Pinner, akinek önbizalmat adott Higuera elleni sikere, 6:3, 6:3-ra nyert Taróczy ellen. A Taróczy—Szőke kettős viszont jól játszott és a Pinner—Gehring páros ellen 6:3, 6:2-s eredménnyel szepített a mérkőzésarányon. NSZK — Magyarország 2:1.

Csütörtökön Debrecenben Spanyolország válogatottja lesz az ellenfél. A kapitány bízik a sikerben.

Csúcsútra harmincfokos hidegben

Mikor a KISZ meghirdette az „Aranyjelvényesek az olimpiára” akcióit, sokan mosolyogtak, hogy a négy igazán nehéz próba mellé beillesztették a téli csúcsútrát. „Ezt játszva teljesíti mindenki!” — hangzott a vélemény — „hiszen 30 km-t az egészséges ember könnyedén legyalogolja nyolc óra alatt. Jellemző, hogy a másik négy próba követelményei tekintettel vannak a női szervezetre; a nők könnyebb feladatot kapnak. A téli csúcsútrában még csak megkülönböztetés sincs.”

Vasárnap kiderült, hogy nem is olyan egyszerű ennek a 30 km-nek a megtétele. A szervezők ugyanis hangsúlyozottan téli túrát vettek a programba és telen, a hóban, a jégben a hidegben minden kilométer legalább duplán számított. Volt, ahol fél méterest hótakaró, volt környék, ahol kód nehezítette az előrehaladást, a Börzsönyben, a Csóványoson pedig húsfokos hideg fogadta a túrázókat.

Mind a hat helyszínen bőségesen volt jelentkező. Zircből 270-en indultak neki a Bakonynak, csaknem ennyien jártak meg a Börzsönyben, a Csóványos és Nagyhideghegyet. 150-en voltak a Mecsekben, 204-en a Bükkben, közel kétszázán (!) a Pálszben és szintén sokan a Mátyásban. A nagy többség mindenütt szintidőn belül ért célba.

SPORTNAPIÓ

Szokol Andrást (OSC) nyerte a párbajtőrók nemzetközi junior Budapest-bajnokságát, a pécsi Szilágyi előtt. A legjobb külföldi — Gerlach (NDK) — csak harmadik lett. A kardvívók tájékoztató versenyén: 1. Gedovári (0. Dózsa), 2. Marót (Vasas), 3. Nébalid Gy. (Bp. Honvéd), 4. Gerevich (BVSC).

Sakk. Ot magyar részvételével kezdődött Varsóban a világbajnoki zónaverseny. Az I. csoportban Ribli István, Porcsik Ferenc, Lengyel döntetlenre játszott a román Georgiuval. A II. csoportban Adorján és Sax döntetlenre végzett. A serdülők világbajnokságát a skót Motwan nyerte. Utasli 14. lett, Csom István Hastingsban a 7. helyet szerezte meg.

Lénárt István, a Pécsi MSC súlyemelő világbajnoka és a nyíregyházi Flórián Eves, az MHSZ EVELK Európa-bajnok világbajnok sportlövője volt az 1978-as év legjobb ifjúsági sportolói.

Verrasztó Gabriella kiválóan szerepelt az amerikai Cambridge-ben rendezett nemzetközi úszóversenyen. A 100 yardos hátúszásban 57.43 mp-es idővel második lett, megelőzve az amerikai Carlisle-t. Győzött Walsh (Egyesült Államok) 37.25 mp-cel. A 200 yardos távon a román Buncuici 2:09.09, a Verrasztó 2:02.79 p-cel harmadikként végzett. Fodor Ágnes eredményéről nem érkezett jelentés.

Az NDK úszói először a versenyen jobban szerepeltek, mint az amerikaiak: hét szímet nyertek az amerikaiak 68-t.

A tíznapos szlovén asztaliteniszvilágbajnokságot, Medvanyásky Máriát határán kísérte utolsó útjára a Farkasréti temetőben. Dr. Lakatos György, az asztalitenisz szövetség elnöke és Grónás Béla az MTK-VM elnökhelyettese mondott gyászbeszédet.

A magyar férfi röplabda-válogatott a bécsi nemzetközi tornán 2-3 mérkőzést játszott Auszoriával és Spanyolországgal. A magyar csapatok veretlenül jutottak elő.

Nem csak kérni, hanem számonkérni

Őszinte vélemény a magyar atlétikáról

Dr. Békési László, egykori távolugró, az atlétikai szövetség elnökségi tagja, a fővárosi tanács elnökhelyettese nyilatkozott az MTI-nek a magyar atlétika gondjairól. Egyáltalán nem takargatta a hibákat.

Dr. Békési úgy látja, hogy az atlétikában eluralkodott eredményközpontú szemlélet megalkuvást szült. Nem számít, hogy a versenyző milyen úton-módon érte el az eredményt, fő hogy elérte és ezek után amit kér, megkapja. Az sem baj, ha az edzőmunkája nem megfelelő s az életmódja sem éppen mintaszzerű. „Ha egyszer sikerült, máskor is sikerülhet” — mondják az edzők az adott eredmény elérése után s amikor eljön az igazi bizonyítás napja, keserű a csalódás.

A prágai EB óta — úgy tűnik — változott a hangneme. A szövetség önkritikát gyakorolt és állásfoglalása nem az eredményhajászt, hanem a munkát állítja középpontba.

Idősebb lenne az atlétikában napirendre tűzni a munkafegyelem kérdését — folytatta dr. Békési. — Most már biztos, hogy kevés csak kérni, következnie kell a számonkérésnek. Számon kell kérni a munkát versenyzőtől,

edzőtől, egyesületi vezetőtől, szövetségi tisztségviselőtől. Miért kének a rangos eredmények, amikor vannak tehetséges versenyzők? Azért, mert sok edző mellékfoglalkozásban „mellékes” reményében köt szerződést, a főhivatású edzők között pedig kevés az olyan szakember, aki tanítványait képes átsegíteni a holtpontra és ő maga sem veszti el a kedvét eredménytelen időszakokban. Nem vasszigor, hanem jól értelmezett, ellenőrzött munkafegyelem mellett foglalkoztassuk. Többi között azért, hogy csak a megfelelő teljesítmény ellenértékéért nyújtsunk anyagi és erkölcsi elismerést.

Dr. Békési László beszélt arról is, hogy a belföldi minősítési rendszer messze elmarad a nemzetközi követelményektől s ez sok tehetséges versenyzőt kényelmességre nevel. Az is baj, hogy a fiatal tehetségeket sokszor nem a nekik legmegfelelőbb versenyszám felé irányítják és a hosszadalmas kísérletegetés közben évek vesznek kárba.

Őszinte, nyílt szavak. Ilyen őszinte és nyílt légkörre, ilyen határozottságra lenne szükség az egész magyar atlétikában.

A jégtáncban: minden rendben

Esélyesek győzelmei műkorcsolyázásban

Minden a papírfornának megfelelően zajlott le a Milenári „frizsiderjében” péntektől vasárnapig, a műkorcsolyázók és jégtáncosok országos bajnokságán. Azok győztek, akik tavaly és évek óta mindig, de összegezeként elsőként annyit, hogy csak a jégtáncban érezhető jelentős előrelépés; a két egyéni számban kizárólag Vajda László éri el az európai követelményeket. A nők között érezhetően nyomott volt a hangulat azok után, hogy a válogatónak senkit sem láttak méltónak az Európa-bajnoki szereplésre. Inkább presztízs-ből küzdött a két rivális, Erős és Segesdy. A szakemberek táborában nem láthatott újat. Erős Ágnes úgy nyert, ahogyan akart, de ettől még nem jobb a női műkorcsolyázás.

A férfiak mezőnyéből az 1976-os innsbrucki téli olimpia óta először javasolták Vajda László kiutazását. Formáját aligha lehet lemní abból, hogy mekkora előnnyel végzett az élen. Szabadkorcsolyázásban akadnak zökkenők, de az első ugrása, a tripla Lutz kifogástalan volt. Még legalább három olyan ugrás van a gyakorlatában, amit a bajnokságon csak „duplában” adott elő, viszont képes ezeket három fordulatig is megugrani.

A táncosoknál mindig újat hoz a Regöczy—Sallai kettős. Idén is más körrel rukkoltak elő. A palotás a legszebb rész, a csárdás a megszokott lendülettel, vérszédítően zárja programjukat.

Nem lehet szó nélkül elmenni a fiatal Péterffy—Bálint kettős kiváló mozgásérzékű kőrje mellett. Joggal tartják őket a jövő reményeinek. S akik Zágrábban Regöczyékkel a magyar színéket képviselik? Az ezüstérmes, nemrég alakult Remport—Nagy kettős a zenével kiváló összhangban, s egymást tökéletesen megértve mutatta be szabadkorcsolyázását. Koreográfiájuk már eredeti elemeket is tartalmaz, s ez mindennél többet mond az EB előtt.

ADÁSVÉTEL

Adva van A. egyesületnél pozíció, amelyért becsülettel megdólgott Józán fejével. NB I-es újoncként nem ábrándozik a válogatottságról, tehát csupán az NB I. kerül a mérleg egyik végére magasabb osztályban játszani. Jelenlegi klubjában mindent megtett a sikerért, nem rajta múlt, hogy maradt és maradt a csapat a megyei szinten. Idén már 27 éves: nincs sok ideje hátra, hogy megpróbálja, mire lenne képes erősebb mezőnyben, erősebb ellenfelekkel szemben.

Meg is egyezett az NB II-ben szereplő B. egyesülettel, hogy idén már ott szerepel. Kérte az A. klub edzőjét, hogy járuljon hozzá a távozáshoz. Döbbenet hallotta a választ:

— Persze. Természetes, hogy kiadja C. egyesületnek... Nem kérem, nem sajtóhiba. C. egyesülettel mondtam az edző B. helyett. Ugyanis már előzőleg megállapodott az edző az NB I-ben szereplő C. egyesülettel, hogy kap tőle egy felnőtt és két ifjúsági játékost, ha cserébe adja távozni készülő kézilabdázóját.

Az üzlet — üzlet. Sőt az ajánlat is megtisztelő. Am van egy kis baj. A játékos nem akar menni a C. egyesületbe, nem kíván játszani az NB I-ben. Szereti a munkahelyét; első osztályú kézilabdázóként azonban nem tudná ellátni a feladatát, mert edzeni kell délután, edzeni kell délután.

Idő kell az edzőábrándozáshoz, az utazgatásokhoz az országban. Huszonhét évesen már

Virágos sarok

A körörsza

A múlt század elején, amikor a kertészek már rendszeresen kezdték meg a ritka növények kiselését, Mexiko és Kalifornia sok csodálatos és értékes növényvel gazdagította a virágkedvelők növénygyűjteményét. A Mexikóban honos, úgynevezett pozsgás növényekkel, a kaktuszfélekkel együtt Európába hozták a rózsák alakjához hasonló, hosszú, húsos leveleiből, harang formájú, de csak fűszeres virágú, a nálunk is előforduló permivimusz vagyis a kövirózshoz hasonló, apró cseresznyéjű növény. Elnevezése és növényi beosztása sok gondot okozott a botanikusoknak. Egy ideig a cetyledonfélék, Afrika déli részén, a Jöreménység-fokának előhegyében található pozsgás növények alfajának tartották, de rönszágba hozták Európa déli részén, különösen pedig a Dalmáciában termő, húsos leveleű füvet, az úgynevezett umbellissal, magyarul: a köldökvirággal, Diószegiek szerint a „körsöy”-nyel, amelynek főzetét valamikor a nyavalyatörés ellen használták. Csapó József azt írta: „Új füves virágos magyar kert” című, 1775-ben megjelent munkájában, hogy a köldökfű, vagy a szerelem taplója régi épületek omladozó kövein és egyéb meleg helyeken terem. Telen is megmarad, levelei palisz formájúak, virágai pedig lilésesek. A múlt század elején A. P. de Candolle, a francia eredetű svájci füvész, korának kiváló botanikusa, az akkor még elég ritka és csak egyes melegebbekben és füvesekben nevelt növényt „echeveria”-nak nevezte el, és külön nemzetségre is osztotta.

Az elnevezés eredetére két feltevés is ismeretes. Az egyik szerint Echeverius nevű mexikói üvénytől, aki barangolási során először akadt rá, és festette le, kapta volna nevét a növény. A másik szerint de Candolle, a kiváló füvész don Esteban Echeverria spanyol-amerikai költőtől nevezte volna el. Echeverria, a költő, Lamarine és Byron nagy tisztelője és követője 1829-ben Párizsban tartózkodott, és ott ismerkedett meg de Candolle, akkor már neves botanikussal, a genti egyetem növénytaní tanárával. E szerint a feltevés szerint a füvész és a költő barátságának emléke a növény név. Egyik-másik népszerű növény arra utal, hogy de Candolle akkor nevezte el a növényt echeverriának, amikor megtudta, hogy a szármak Rosas, az argentinai konföderáció vezérének diktátora számkivetésbe küldte a költőt, aki nem élte meg Rosas bukását, mert 1831. januárjában meghalt. Egyes növénytanokban a görögös pachyphrum a növény neve, ami magyarul „vastag növény”-t jelent.

Az echeverria szobai tenyésztésre, nevelésre igen alkalmas, és nagyon hálás növény. Telen pompásan érvényesül kaktuszok között, vagy pedig önállóan is, megféle virágállványon, de különösen használatos nyáron a szabadban, a sziklakerten, vagy pedig kisebb-nagyobb virágcsoporthozban, szöngyönövényként. Legismertebb faja, illetve változata az Echeverria metahica. Nagy, erős fémese csillag, világos, bíbor színben játszó, elszéledő levelei és piros, esetleg narancsszínű virágai vannak. Ez a faj a Mexikóbeli való, és először Thomas Nuttall, a philadelphiai egyetem tanára ismertette. Lindley, angol botanikus is, aki a botanikai tudományt több népszerű könyvben általánosította és sok növényi ismeretűt, kéthárom echeveria is bemutatott a növénykedvelőknek. Közülük az egyik az Echeveria natura. Ez novemberől áprilisig virágzik — természetesen melegszobában, vagy a lakásban —, és husz centiméter hosszúságú szárának végén ülő skarlátpiros virágai pompázik.

A másik Echeveria secunda, ennek szürkésdől levelei és alakja, és a tizenöt-harminc centiméter hosszú száron lévő fűrtől felfelé, a virágok pedig pirosak, azaz vízszintű sárgák. Ekeveria hasonlít az Echeveria glauca, amelynek levelein fehéres sáv látható. Igen tetszős az Echeveria pulverulenta. Levelei olyanok, mintha porral lennének bekenve. Erődes és keresett az Echeveria metallicának és glaucának a kertészekben kitenyészett változata. Újabbban mint téllálló fajt nagyon ajánlják az Echeveria purpusit. Jellemzősége, hogy fehérrel behintett levelei és sötétvörös, belső felükön pedig sárga virágai vannak. Rózsaszínű, azért is nevezik körörszának. Ez a fajt, amely Kaliforniából a 2500–2700 méter magas Whitney-hegységéből való K. Schumann, a berlini múzeum őre, a kiváló kaktuszakiról ismertette és írta le először. Mindezek a fajok, fajták és változatok homokos, könnyű földet kívánnak. Telen olyan száraz és világos szobákban díszlenek a legjobban és a legszebben, amelyeknek háttérük 7–10 C-fok. Telen gyétrebben, nyáron azonban bőszesen kell öntözni. A növényt magról ritkábban, általában pedig gyökérszárjából, vagy a virágzárak leveleiről szaporítják, megpedig augusztusban, amikor a növény át is ültethető. A télen virázó echeveria, a virágkedvelők keresett növénye, és úgy látszik, hogy előbb-utóbb kedvelt dívtanövényvé is válik a lakásokban a különféle alakú és formájú kaktuszok társaságában.

N.-N. M.

— Az idegen nyelvek kedvelőinek ismerkedéséért este korábban 17–22 óráig az angol, francia, német, orosz, spanyol társalgási délutánokon: szerdán és csütörtökön a Hunzária kávéház nagy irodalmi szalonjában, pénteken a Berlin étteremben. Vidám disco szombatban az V. Honvéd 20. alatti pincklubban és vasárnap a VIII. Rákóczi út 5. ELTE-klubban. Szombat délelőtt 11 órakor a Szepmüvészeti Múzeumban van a találkozó. Vasárnap nyelvgyakorló sétá indul 10 órakor a Moszkva térről.

(zsol)